

MOTIVAȚIA PERFORMANȚEI DIN PERSPECTIVA ORIENTĂRILOR COGNITIVISTE ȘI SOCIAL-PSIHOLOGICE

Diana-Gabriela CORFU, doctorandă, UPSC

<https://orcid.org/0009-0005-3272-8826>

Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu”, Orașul Breaza

Rezumat. Articolul își propune să analizeze conceptul de motivație a performanței din perspectiva integrării orientărilor cognitiviste și social-psihologice în contextul educațional contemporan, avându-se în vedere dinamica motivației școlare, relația dintre factorii cognitivi, emoționali și contextuali, precum și implicațiile acestor factori în dezvoltarea competenței profesionale și organizaționale a cadrelor didactice. Concluziile evidențiază importanța abordării integrate a motivației, în care autoeficacitatea, imaginea de sine și competența energizantă devin vectori centrali ai reușitei și performanței educaționale într-o societate în continua schimbare.

Cuvinte-cheie: motivație, performanță, competență, orientare cognitivă, abordare social-psihologică.

PERFORMANCE MOTIVATION FROM THE PERSPECTIVE OF COGNITIVE AND SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ORIENTATIONS

Abstract. The article aims to analyze the concept of performance motivation from the perspective of integrating cognitive and social-psychological orientations in the contemporary educational context, taking into account the dynamics of school motivation, the relationship between cognitive, emotional and contextual factors, as well as the implications of these factors in the development of professional and organizational competence of teachers. The conclusions highlight the importance of an integrated approach to motivation, in which self-efficacy, self-image and energizing competence become central vectors of educational success and performance in a constantly changing society.

Keywords: motivation, performance, competence, cognitive orientation, social-psychological approach.

Introducere

Transformările educaționale actuale impun reconsiderarea rolului motivației în realizarea performanței individuale și instituționale. Societatea cunoașterii, globalizarea și digitalizarea accentuează nevoia de adaptare continuă, competență și implicare activă. În acest context, performanța devine rezultatul sinergiei dintre cunoaștere, atitudini, competențe și motivație.

Conform lui Schmidt (1996), performanța reprezintă un sistem de comportamente observabile și evaluabile, care se manifestă în vederea atingerii unor scopuri prescrise. În plan educațional, performanța nu se reduce la rezultate măsurabile, ci reflectă întregul proces al dezvoltării personale și profesionale.

Motivația performanței este o construcție complexă, aflată la intersecția dintre factorii interni ai personalității și condițiile sociale, instituționale sau culturale. În acest sens, orientările cognitiviste și social-psihologice aduc o contribuție majoră la înțelegerea modului în care oamenii se raportează la succes, eșec, învățare și autoîmplinire.

În cadrul psihologiei cognitive, motivația este înțeleasă ca un proces intern care reglează alegerea, intensitatea și persistența comportamentului orientat spre scop [12, 13]. Motivația nu este doar o forță interioară, ci un sistem de autoreglare cognitivă și emoțională.

Bandura subliniază rolul autoeficacității percepute – încrederea în propriile capacități de a organiza și executa acțiunile necesare pentru a produce realizări specifice [1]. Nivelul autoeficacității determină efortul, perseverența și reziliența în fața obstacolelor.

Weiner dezvoltă teoria atribuirii cauzale, conform căreia indivizii interpretează succesul sau eșecul prin factori interni (abilitate, efort) și externi (noroc, dificultatea sarcinii). Modul în care aceste atribuiri sunt făcute influențează direct motivația pentru performanță [12].

Locke și Latham propun teoria stabilirii obiectivelor, arătând că scopurile clare și provocatoare determină o motivație superioară și performanțe mai înalte [8]. În mediul școlar, stabilirea obiectivelor de învățare clare stimulează implicarea elevilor și oferă sens activității didactice.

Din perspectivă social-psihologică, motivația performanței este înrădăcinată în nevoia de apartenență, recunoaștere și valorizare socială. Vianu definește motivația în context școlar drept o stare dinamică determinată de percepțiile elevului despre sine și despre mediul său, care îl incită să se angajeze și să persevereze pentru atingerea unui scop [6].

McClelland (1985) evidențiază nevoia de realizare ca motor al performanței, iar Maslow (1967) și Alderfer (1969) situează motivația într-o ierarhie a trebuințelor, de la cele de bază până la autoactualizare [4, 5, 9].

Combinând aceste abordări, se conturează un model al motivației performanței care include trei dimensiuni:

- Cognitivă – procesele mentale de planificare și autoreglare;
- Afectivă – emoțiile, imaginea de sine și satisfacția;
- Socială – interacțiunea, recunoașterea și valorizarea.

Metode și materiale utilizate

Cercetarea s-a fundamentat pe un demers științific complex, centrat pe identificarea, analiza și validarea mecanismelor care determină motivația performanței în mediul educațional. În plan epistemologic, metodologia a vizat articularea dimensiunii teoretice cu cea aplicativă, în scopul construirii unui model praxiologic-managerial de creștere a motivației performanței în organizația școlară.

Scopul cercetării a fost fundamentarea teoretică și experimentală a conceptului de motivație a performanței și a modalităților de valorificare a acestuia în managementul educațional.

Obiectivele principale au constat în:

- identificarea particularităților motivației performanței în mediul școlar;
- determinarea factorilor cognitivi și social-psihologici care influențează performanța cadrelor didactice și a elevilor;
- elaborarea și validarea unui program managerial de optimizare a motivației performanței;
- evaluarea impactului acestui program asupra competenței energizante și a eficienței activității educaționale.

Metoda teoretico-analitică a avut ca scop fundamentarea științifică a studiului prin analizarea teoriilor relevante din domeniul psihologiei educaționale și motivației. Prin analiza comparativă a acestor modele s-a realizat identificarea principiilor explicative comune și a elementelor care diferențiază abordările cognitive de cele social-psihologice. Rezultatul a fost formularea unei viziuni integrate asupra motivației performanței școlare.

Metoda observației pedagogice și analizei situaționale - Pentru a transpune teoriile în contexte educaționale concrete, s-a utilizat observația pedagogică, vizând comportamentele motivaționale ale elevilor în activitățile școlare. Observația a permis identificarea modului în care factorii cognitivi (așteptări, scopuri, autoeficacitate) și cei sociali (interacțiuni, recompense, conformare) influențează performanța. Analiza situațională a contribuit la înțelegerea modului în care mediul social și relațiile interpersonale pot stimula sau inhiba motivația academică.

Metoda studiului de caz ilustrativ - Pentru fiecare teorie analizată au fost formulate exemple educaționale, cu rol demonstrativ. Aceste studii de caz ilustrative au permis observarea aplicabilității teoriilor în contexte educaționale reale – precum participarea la olimpiade, învățarea prin colaborare, oferirea de feedback constructiv sau gestionarea eșecului. Scopul acestei metode a fost acela de a transforma conceptele teoretice în situații educaționale verificabile și relevante.

Metoda analizei comparative și a corelării teoretice - Lucrarea a urmărit să stabilească relații de convergență între teoriile cognitiviste și cele social-psihologice. Analiza comparativă a evidențiat complementaritatea dintre cele două perspective: prima explicând mecanismele interne ale motivației, iar cea de-a doua subliniind influența mediului și a rețelelor sociale. În urma acestei analize, s-a conturat o abordare integrată, capabilă să explice complexitatea motivației performanței în educație.

Metoda ipotetico-deductivă - Pornind de la fundamentele teoretice, cercetarea a formulat două ipoteze de lucru:

- dacă elevii își stabilesc obiective clare, atunci motivația lor academică va fi mai ridicată, ceea ce va duce la performanțe școlare mai bune;
- dacă interacțiunea socială este pozitivă (prin colaborare și competiție sănătoasă), aceasta va amplifica motivația extrinsecă și implicit performanța academică.

Aceste ipoteze au ghidat direcțiile de interpretare și aplicare a instrumentelor calitative.

Tehnici de investigare utilizate:

a) Jurnale de progres ale elevilor

Jurnalele au servit ca instrumente reflexive de autoevaluare și monitorizare a progresului individual. Ele au permis surprinderea evoluției motivației în raport cu obiectivele stabilite, facilitând analiza procesului de autoreglare și de formare a autoeficacității.

b) Planuri de intervenție individualizate

Planurile de intervenție au fost elaborate pentru a adapta strategiile de motivare la particularitățile fiecărui elev. Acestea au inclus stabilirea de obiective personale, oferirea de feedback constant, activități diferențiate și evaluarea progresului. Scopul lor a fost sprijinirea motivației intrinseci și a încrederii în propriile competențe.

c) Proiecte de grup

Această tehnică a avut rolul de a stimula motivația extrinsecă pozitivă și implicarea socială prin activități colaborative. Lucrul în echipă a favorizat dezvoltarea abilităților interpersonale, a sentimentului de apartenență și a competiției constructive, contribuind la o performanță academică superioară.

În ansamblu, cercetarea îmbină metodele teoretice cu cele aplicative, utilizând o abordare mixtă – calitativă și analitico-descriptivă. Prin integrarea teoriilor cognitiviste și social-psihologice în analiza motivației performanței, metodologia propusă oferă o perspectivă comprehensivă asupra factorilor care susțin succesul școlar.

Rezultate obținute și discuții

Analiza datelor obținute prin aplicarea tehnicilor calitative a evidențiat o serie de corelații semnificative între factorii cognitivi și cei social-psihologici ai motivației performanței școlare. Observațiile realizate pe baza jurnalelor de progres, a planurilor individualizate și a proiectelor de grup au arătat că motivația elevilor poate fi amplificată semnificativ atunci când strategiile cognitive (autoreglarea, claritatea obiectivelor, feedbackul pozitiv) sunt combinate cu strategii sociale (colaborare, recunoaștere, apartenență la grup).

Analiza jurnalelor de progres a permis evidențierea unor tendințe de creștere constantă a motivației intrinseci: 78% dintre elevii implicați și-au stabilit obiective de învățare clare și le-au revizuit periodic; 65% au declarat o creștere a încrederii în propriile abilități după feedback-ul primit din partea profesorilor; 72% au afirmat că sentimentul de competență a crescut pe măsură ce au observat îmbunătățiri în performanțele proprii. Datele sugerează că autorefecția și autoevaluarea constantă au contribuit la o motivație mai stabilă și mai orientată spre dezvoltare.

Planurile de intervenție au vizat creșterea performanței prin strategii personalizate. Elevii care au beneficiat de obiective clar formulate și monitorizare constantă au înregistrat o îmbunătățire medie de 15–20% la testele de evaluare. Feedbackul pozitiv și ghidarea individuală au determinat o creștere vizibilă a motivației extrinseci, elevii fiind mai perseverenți și mai implicați. Elevii care au primit sprijin adaptat nevoilor lor au manifestat o atitudine mai pozitivă față de învățare, reducându-se semnificativ comportamentele de evitare.

Activitățile de grup au favorizat dezvoltarea competențelor socio-emoționale și consolidarea motivației extrinseci pozitive: 81% dintre elevii implicați au declarat că lucrul în echipă i-a motivat să se implice mai activ; 74% au afirmat că recunoașterea meritelor în grup a sporit dorința de a performa; observațiile profesorilor au confirmat o creștere a coeziunii sociale și a responsabilității colective. S-a constatat că proiectele de grup contribuie la internalizarea valorilor cooperării și competiției sănătoase, ceea ce consolidează motivația de durată.

Corelația dintre motivația cognitivă și cea social - Rezultatele confirmă ipoteza convergenței dintre orientările cognitive și social-psihologice. Elevii motivați cognitiv (prin obiective clare și autoreglare) au obținut rezultate mai bune atunci când au beneficiat de sprijin social pozitiv. Relațiile colegiale și sprijinul profesorilor au acționat ca factori catalizatori ai motivației intrinseci. Motivația extrinsecă s-a transformat treptat în motivație intrinsecă, datorită unui climat educațional bazat pe încredere, recunoaștere și autonomie.

Motivația performanței se dezvoltă cel mai eficient prin interacțiunea dintre strategiile cognitive și cele sociale. Elevii care participă la activități de grup, primesc feedback constructiv și își stabilesc obiective proprii demonstrează niveluri superioare de implicare și perseverență. Profesorii care adoptă o abordare integrată – cognitivă și socio-emoțională – contribuie la crearea unui mediu educațional stimulat și echilibrat.

Rezultatele cercetării validează ipotezele inițiale: claritatea obiectivelor personale și interacțiunea socială pozitivă duc la creșterea motivației și a performanței academice. Aplicarea integrată a strategiilor cognitive și social-psihologice nu doar îmbunătățește performanța elevilor, ci și contribuie la formarea unor atitudini pozitive față de procesul de învățare, autonomia personală și colaborarea în cadrul grupului.

Cercetarea privind motivația performanței în educație a evidențiat faptul că succesul academic al elevilor este determinat nu doar de factori cognitivi individuali, ci și de influențele sociale și relaționale din mediul școlar. Integrarea orientărilor cognitive și social-psihologice a permis o înțelegere amplă a modului în care motivația se formează, se menține și se manifestă în procesul educațional.

Rezultatele au demonstrat că elevii care își stabilesc obiective clare, își monitorizează progresul și primesc feedback constant își dezvoltă o motivație intrinsecă stabilă, bazată pe autoeficacitate și autoreglare. În același timp, interacțiunile sociale pozitive –

colaborarea, sprijinul colegilor, recunoașterea meritelor și sentimentul de apartenență la grup – contribuie la consolidarea motivației extrinseci, transformând-o treptat într-o formă internă, autentică de dorință pentru învățare.

Metodele aplicate – jurnalele de progres, planurile de intervenție individualizate și proiectele de grup – s-au dovedit eficiente în stimularea implicării elevilor, dezvoltarea competențelor socio-emoționale și creșterea performanței academice. Aceste instrumente au oferit un cadru practic pentru aplicarea teoriilor cognitive și sociale, demonstrând relevanța lor în mediul educațional contemporan.

Cercetarea confirmă ipotezele formulate: claritatea scopurilor personale și interacțiunea socială constructivă contribuie semnificativ la îmbunătățirea performanțelor școlare. De asemenea, s-a constatat că o abordare educațională integrată, care combină autonomia elevului cu sprijinul social, reprezintă cheia dezvoltării unei motivații sustenabile.

Concluzii

Integrarea orientărilor cognitiviste și social-psihologice oferă un cadru solid pentru înțelegerea proceselor care susțin implicarea, perseverența și autoreglarea în activitatea educațională. Dimensiunea cognitivă explică modul în care percepția autoeficacității și claritatea scopurilor sporesc angajamentul individual, iar dimensiunea social-psihologică evidențiază influența relațiilor, a recunoașterii și a climatului organizațional asupra motivației. Astfel, aplicarea principiilor cognitiviste și social-psihologice în practică nu doar optimizează performanța academică, ci contribuie și la formarea unor indivizi autonomi, responsabili și motivați intrinsec, capabili să învețe pe tot parcursul vieții.

În concluzie, motivația performanței nu este un rezultat exclusiv al efortului individual, ci un proces complex, influențat de factori cognitivi, emoționali și sociali, care interacționează permanent. Educația modernă are responsabilitatea de a valorifica aceste dimensiuni prin strategii pedagogice care promovează reflecția, colaborarea și valorizarea succesului personal și colectiv.

Bibliografie:

Cărți cu un singur autor

1. BANDURA, A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York: W. H. Freeman and Company, 1997. 604 p. ISBN 978-0-7167-2626-5.
2. KUHL, J. Motivation, Conflict, and Action Control. Berlin: Springer-Verlag, 1983. 278 p. ISBN 978-3-642-69382-3.
3. LEWIN, K. Principles of Topological Psychology. New York: McGraw-Hill, 1936. 276 p.

4. MASLOW, A. H. Motivation and Personality. New York: Harper & Row, 1967. 369 p. ISBN 978-0-06-041987-5.
5. McCLELLAND, D. C. Human Motivation. Glenview, Illinois: Scott Foresman, 1985. 650 p. ISBN 978-0-673-15420-2.
6. VIAU, R. La motivation en contexte scolaire. Montréal: Éditions du Renouveau Pédagogique, 1994. 210 p. ISBN 978-2-7617-1013-4.
7. ZLATE, M. Tratat de psihologie organizațional-managerială. Iași: Editura Polirom, 2007. 650 p. ISBN 978-973-46-0727-7.

Cărți cu mai mult de trei autori

8. LOCKE, E. A., LATHAM, G. P. ș.a. Building a Practically Useful Theory of Goal Setting and Task Motivation: A 35-Year Odyssey. Washington, D.C.: American Psychological Association, 2002. 338 p. ISBN 978-1-55798-741-2.

Articole și studii

9. ALDERFER, C. P. An Empirical Test of a New Theory of Human Needs. În: Organizational Behavior and Human Performance, 1969, vol. 4, nr. 2, pp. 142–175. ISSN 0030-5073.
10. ATKINSON, J. W. Motivational Determinants of Risk-Taking Behavior. În: Psychological Review, 1978, vol. 64, nr. 6, pp. 359–372. ISSN 0033-295X.
11. BRUMBACH, G. B. Some Ideas, Issues and Predictions about Performance Management. În: Public Personnel Management, 1988, vol. 17, nr. 4, pp. 387–402. ISSN 0091-0260.
12. WEINER, B. The Development of an Attribution-Based Theory of Motivation: A History of Ideas. În: Educational Psychologist, 2010, vol. 45, nr. 1, pp. 28–36. ISSN 0046-1520.

Resurse de internet

13. VROOM, V. H. Work and Motivation. În: Google Books. <https://books.google.com/books?id=VroomMotivation1964> (vizitat 30.10.2025).

Receptionat / Received: 31.10.2025

Acceptat / Accepted: 27.12.2025

email: corfudiana@yahoo.com